

TYÖELÄMÄ- JA TASA- ARVOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 4/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle merityötä koskevan vuoden 2006 yleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä syyskuuta 2012 lähettänyt työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle merityötä koskevan vuoden 2006 yleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 80/2012 vp).

- hallitussihteeri Tuula Andersin, sosiaali- ja terveysministeriö
- puheenjohtaja Simo Zitting, Suomen Merimies-Unioni SMU ry
- asiamies Sami Uolamo, Suomen Konepäälystöliitto ry
- varatoiminnanjohtaja Risto Blomquist, Suomen Laivanpäälystöliitto ry
- asiantuntija Kimo Kostiainen, Suomen Varus-tamot ry.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Liisa Heinonen, työ- ja elinkeinoministeriö

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- liikenne- ja viestintäministeriö
- Merimiespalvelutoimisto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Kansainvälisen työjärjestön merityötä koskevan vuoden 2006 yleissopimuksen siltä osin kuin yleissopimus kuuluu Suomen toimivaltaan. Samalla eduskunnalle annetaan hyväksyttäväksi laki merityötä koskevan vuoden 2006 yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Yleissopimuksella uudistetaan 37 Kansainvälisen työjärjestön aiempaa yleissopimusta. Suomi on ratifioinut näistä yleissopimuksista 22.

Samalla uudistetaan 31 merityötä koskevaa Kansainvälisen työjärjestön suositusta.

Yleissopimuksessa määrätään merenkulku-alan työtä koskevista vähimmäisvaatimuksista. Yleissopimus koskee muun muassa merialan työsuhteen ehtoja, majoitusta ja virkistysmahdollisuuksia, ruokaa ja ruokahuoltoa, terveyden suojelua ja sosiaaliturvaa sekä yleissopimuksen noudattamisen valvontaa ja täytäntöönpanoa.

Laki merityötä koskevan vuoden 2006 yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien

määräysten voimaansaattamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Merityöyleissopimuksen merkitys

Merenkulkua työllistää maailmanlaajuisesti yli 1,2 miljoonaa ihmistä. Sen osuus kaupankäynnistä on noin 90 prosenttia. Suomessa merenkulusta saa välillisesti tai suoraan elantonsa noin 100 000 ihmistä.

Kansainvälisen työjärjestön ILO:n vuonna 2006 hyväksymällä merityöyleissopimuksella kootaan merenkulkijoiden työtä, työoloja ja sosiaaliturvaa sekä yleissopimuksen täytäntöönpanoa ja valvontaa koskevat määräykset yhdeksi kokonaisuudeksi. Se määrittelee merenkulualan työtä koskevat vähimmäisvaatimukset. Sitä sovelletaan pääsääntöisesti kaikkiin merenkulkijoihin ja kaikkiin aluksiin, joita käytetään kaupalliseen toimintaan.

Merityöyleissopimuksen tarkoituksena on merenkulualan tasapuolisten toiminta- ja kilpailuedellytysten varmistaminen ja työvoiman polkumyynnin estäminen maailmanlaajuisesti. Tätä varten lippuvaltioiden on luotava tarkastuksiin ja todistuksiin perustuva valvontajärjestelmä, jossa kansainvälisessä liikenteessä oleville aluksille annetaan merityösertifikaatti osoituksiksi siitä, että aluksen työ- ja elinolot täyttävät yleissopimuksen vaatimukset. Merityösertifikaattiin on liitettävä merityöehtojen noudattamista koskeva ilmoitus, jossa luetellaan yleissopimuksen vaatimuksia vastaavat kansalliset säännökset sekä toimenpiteet, joiden avulla laivanvarustaja sitoutuu valvomaan niiden noudattamista.

Merityöyleissopimuksen ratifiointiedellytysten luominen

Merityöyleissopimuksen vuonna 2006 tapahtuneen hyväksymisen jälkeen on tehty paljon työtä EU:n säännösten ja Suomen lainsäädännön muuttamiseksi vastaamaan yleissopimuksen edellyttämää tasoa.

Yleissopimuksen ratifiointiedellytysten luomiseksi Suomessa on muutettu muun muassa merityösopimuslakia (756/2011), merityöaikalakia (296/1976), merimiesten vuosilomalakia (433/1984), laivaväen lääkärintarkastuksista annettua lakia (1171/2010), laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annettua lakia (395/2012), aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annettua lakia (1686/2009), laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annettua lakia (1687/2009) sekä alusturvallisuuden valvonnasta annettua lakia (370/1995).

Merityösopimuslaissa muutettiin muun muassa merenkulkijoiden työntetoa, kotimatka-oikeutta ja sairaanhoitoa koskevia säännöksiä. Merityösopimuslain säännökset esimerkiksi kirjallisesta sopimuksesta ja oikeudesta sairaanhoitoon ja kotimatkaan ulotettiin koskemaan myös ilman työsopimusta laivalla työskenteleviä henkilöitä. Lisäksi muutettiin merityöaikalain säännöksiä ylityön teettämisestä ja vähimmäislepoajoista sekä merimiesten vuosilomalain lomaoikeutta ja lomakorvausta koskevia säännöksiä. Myös merimiesten asuinoloja ja ruokahuoltoa koskevia säännöksiä uudistettiin. Merityösertifikaatin myöntämisestä ja merityöehtojen noudattamista koskevasta ilmoituksesta otettiin säännökset muun muassa alusturvallisuutta koskeviin lakeihin.

EU:n piirissä on edelleen valmisteilla joitakin direktiiviesityksiä, jotka tähtäävät yleissopi-

muksen valvonnan yhtenäistämiseen ja tehostamiseen EU:n alueella. Myös Suomessa valmistellaan yhä joitakin lainsäädännön tarkistuksia, jotka liittyvät yleissopimuksen toimeenpanoon ja jotka on tarkoitus tehdä ennen kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

Yleissopimuksen hyväksymisellä on valvontaa ja työsuojelutarkastuksia lisäävä vaikutus. Yleissopimus edellyttää tiettyjen alusten tarkastamista vähintään kolmen vuoden välein, mikä vaatii työsuojelutarkastusten määrän lisäämistä. Tavoitteena on, että merityösertifikaatin antamisen edellytyksinä olevat työsuojelutarkastukset aluksilla kyetään porrastetusti suorittamaan ennen merityöyleissopimuksen kansainvälistä voimaantuloa.

Merityöyleissopimuksen voimaantulo

Yleissopimus tulee kansainvälisesti voimaan 12 kuukauden kuluttua siitä päivästä, jolloin on rekisteröity vähintään 30 ILO:n jäsenvaltion ratifiointit edellyttäen, että niiden osuus maailman alusten bruttovetoisuudesta on vähintään 33 %. Edellytykset täyttyivät 20.8.2012, joten yleissopimus tulee kansainvälisesti voimaan 20.8.2013. Sopimuksen ratifioineiden maiden kauppalaivastojen arvioidaan kattavan noin 60 % maailman kauppalaivastosta.

Valiokunta pitää ilahduttavana, että merityöyleissopimuksen ratifiointi on kansainvälisesti

edennyt hyvin ja sopimuksen piiriin saadaan hetken voimaantulosta lähtien enemmistö maailman kauppalaivastosta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi ratifioi yleissopimuksen mahdollisimman pian. Yleissopimuksen nopea ratifiointi tukee Suomen kauppalaivaston kansainvälistä kilpailukykyä, sillä merityösertifikaatilla ja merityöehtojen noudattamista koskevalla ilmoituksella alukset voivat välttää aikaa vieviä satamavaltiotarkastuksia. Yleissopimus tulee voimaan Suomen osalta vuoden kuluttua siitä, kun ILO:n pääjohtaja on rekisteröinyt Suomen ratifiointin.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä tarkoitetun yleissopimuksen siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan,

että eduskunta hyväksyy annettavaksi hallituksen esityksessä tarkoitetun ilmoituksen ja

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 28 päivänä syyskuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tarja Filatov /sd
 vpj. Anne-Mari Virolainen /kok
 jäs. Markku Eestilä /kok
 Sanni Grahn-Laasonen /kok
 Anna Kontula /vas
 Jari Lindström /ps
 Lea Mäkipää /ps
 Merja Mäkisalo-Ropponen /sd

Elisabeth Nauclér /r
 Annika Saarikko /kesk
 Kristiina Salonen /sd
 Mikko Savola /kesk
 Eero Suutari /kok
 Katja Taimela /sd
 Jani Toivola /vihr
 Maria Tolppanen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

Valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.